

DRUŠTVENIK

LETO 1931 — ŠTEVILKA 7

Domovinska kultura

Zadnjič smo dejali, da prava omika ni ne v velikem znanju ne v zunanji polikanosti in poliznanosti, ampak v plemeniti duši, lepem značaju in dobrem ter poštenem srcu. To je tista prava omika, za katero moramo stremeti in ki jo morajo naši prosvetni delavci in društva med ljudstvo širiti.

Zdaj pa vprašamo, iz katerih korenin klije taka omika, taka vsestranska kultura, ki iz človeka res napravi človeka, vrednega svojega božanskega izvora, svoje neumrjoče duše in svojega poslanstva na zemlji?

Tri korenine so, iz katerih raste prava omika: dom in ljudstvo, moralne tradicije naroda in vera. Zato lahko govorimo prvič o domovinski, drugič o moralni, tretjič o verski kulturi, s katere plati pač začnemo našega človeka izobrazevati v pravega in kulturnega ter resnično krščanskega človeka.

Začenjamo z domovinsko kulturo zato, ker je to n a r a v n o; vsako delo na duši je treba zidati na naravi, na naravnih vrlinah in dobrinah človeka; šele na podlagi narave se zida moralna kultura krščanstva, ki nas povzdiguje nad naravo v otroke božje po milosti, po spoznanju najvišjih resnic in skrivnosti ter po svetosti. Je pa v resnici eno spojeno z drugim, zakaj tudi prava domovinska kultura, ki iz človeka napravi vrednega člana lastnega domačega občestva, družine in ljudstva, vernega sina lastne zemlje, je mogoča le v svitu vere in moralnih resnic, ki jih vera uči in ki so v veri najtrdnije vsidrane.

Vendar pa moramo kot vzgojitelji, ki gojenca stopnjema uvajajo v predmet, svoje delo na izobrazbi našega človeka začeti pri t i l e h v pravem

in pristnem pomenu besede, to je, pri zemlji, na kateri se je naš človek rodil in pri ljudstvu, v kojega sredi je zrastel. Z drugimi besedami: človek, ki nima pravega doma, ki ga ne vezeta spomin in ljubezen na kraj in zemljo rojstva, ki ne čuti nobenih dolžnosti napram onim, iz katerih je izšel, ki so dali življenje njemu in njegovim staršem ter dedom, ki mu je vseeno domačin ali tujec, samo da živi in dobro živi, pa naj bo že kjerkoli — tak človek ni kulturn človek, tak človek je podoben tiganu, oziroma je še slabši od njega, kajti cigan ohrani vsaj svoj jezik, ki ga z ljubeznijo nosi od enega konca zemlje do drugega, kamor že postavlja svoj šotor, dočim imamo toli in toli »modernih«
»intelligentov«, ki jim je vseeno, v katerem jeziku govorijo in kateremu plemenu pripadajo.

Tak »intelligent«
se seveda počuti bolje na francoski rivijeri v hotelu nego v rojstni vasi doma, in si domišlja, da je cvet kulture — v resnici je pa barbar, brezdomec in brezdomovinec, brez narodne in domovinske tradicije, brez lastnega nazora o svetu in življenju; papiga, ki ponavlja le, kar govori njegova pisana okolica. Ne samo njegova obleka, tudi njegovo p r e p r i č a n j e, njegov politični program, njegovi moralni nazori, vse je po modi, izposojeno in prikrojeno od vsakokratne družbe, prilagojeno vsakokratnemu kraju in času; on menja svoje mnenje in ureja svoje ravnanje, kakor mu veli gola korist, kakor mu kaže, kakor hočejo drugi. Je pač človek brez domovinskega čuta in domovinske kulture in zato sploh nima nobene kulture. Zakaj vsa kultura je zgrajena in mora biti zgrajena na domovinski zavesti, na narodnem čustvu

in bistveni, organični zvezanosti z lastnim ljudstvom.

Vsako kulturno vzgojno delo, tudi vsako versko izobraževalno delo, vsako prizadevanje za dvig posamezne duše in celega ljudstva, bodisi v cerkvi bodisi v šoli ali v društvu, mora začeti pri domovinskem čustvu, ki ga je človeku dala narava, s katerim je z naravo zvezan in po katerem ga narava hrani iz svojih najglobljih nedrij. Tako bomo našega človeka ohranili zraščeneza z našo zemljo, neločenega in neločljivega od ljudstva, zdravega in polnega življenja in sicer pristnega življenja, ki daje človeku tako samostojne nazore kakor neko pristno, naravno in zdravo moralo. Takega človeka ne bodo prenašale ne knjige ne časopisi ne »inteligentna« družba, da bi trobil to, kar mu bodo drugi predlagali, ker je koristno, ker to zahteva moda, ker je to v interesu stanu, ker to zahteva naprednost itd. itd. — tak človek bo vse s a m presodil in se odločil tako, kakor zahteva njegova vest, vzgojena od duha ljudstva, od domovinskega čustvovanja, od ljudskih izročil in zgodovine, od poštenih ljudskih morale in od zakona božjega.

To je vzrok, da moramo. če hočemo biti pravi kulturni delavci, ne pa le navadni krošnjariji s »kulturnim« blagom, vsako svoje predavanje, vsak svoj govor, pa naj bo o čemeržekoli, vsak svoj po-

uk prešiniti z duhom domovinske kulture, tako da se bodo ljudje od nas nevede, čisto od sebe, po nekaki duševni infekciji, če naj se tega izraza poslužim, navzeli ljubezni do zemlje, doma, roda, rodnihi običajev in življenja, tako sedanjega kakor preteklega. Naš človek se mora z vso dušo okieniti vsega, kar ga obdaja, živih bitij in »mrtvih« predmetov, ki so skrivnostno prepojeni z našim življenjem in z življenjem naših dedov. Le na ta način se bo prepojil tudi z vernostjo, nazori in moralo svojega ljudstva, z njegovo pristno dobrosestnostjo, ki je daleč od lažnjive sentimentalnosti naše »inteligence«, pa z njegovo značajnostjo in zvestobo. Tudi vera se začne pri domači cerkvi, v kateri so se vzdihli toliko in toliko pokolenj našega ljudstva izpreminjali v molitev in dejanske podvige, v borbo za našo pravdo, za boljše, človeka vredno življenje na zemlji v svitu večne Resnice. In tudi če ti, predavatelj, kažeš skioptične slike ali filme o Grenlandiji, moraš predmet uporabiti v to, da na domovinskem čutu in ljubezni tujega naroda do lastne grude in rodu, naj bo bogat ali reven, velik ali majhen, slaven ali nepoznan, svoje poslušalce navdajaš z ljubeznijo do tega, kar je njihovo.

Če tega ne znaš in sam take domovinske kulture nisi prešinjel, tvoje delo ni kulturno, ampak prazno in brezkoristno blebecanje.

Kako naj skrbimo za ljudske knjižnice?

Menda je ena največjih težav za večino društev vzdrževanje društvene knjižnice. Premnoga društva se rešijo te skrbi enostavno s tem, da sploh ne osnujejo svoje lastne knjižnice. S tem početjem se pa odtegujejo največjemu in najuspešnejšemu sredstvu, s pomočjo katerega v prvi vrsti morejo vršiti svojo nalogo, ki obstoji v prosvetiteljskem razvoju našega naroda.

V današnji dobi, ko je svetovni knjižni trg več kot preplavljen z nič-

vredno šaro, je dvakrat nujna potreba, da se vrši za ljudi izbira knjig, katere se jim svetuje v branje. Materialno nemogoče je in se od čitateljev tudi ne more zahtevati, da si kupujejo in bero večino knjig, ki izidejo. Kar pa ljudje hočejo brati, je potrebno, da imajo knjige za malo odškodnino na razpolago. To je prva, osnovna naloga javnih knjižnic. Seveda tudi vsaka knjižnica ne more imeti celotne knjižne zaloge niti lastnega naroda, kaj še drugih, katerih

literarni proizvodi najdejo v čitatelstvu umevanje. Vsaka knjižnica se radi tega v prvo omeji na nabavo samo onih knjig, katere odgovarjajo izobrazbi in zahtevam večine njenih naročnikov.

Kot sem že omenil, sestoji silno velik odstotek knjižnih izdaj iz malovrednih zmašil, ki hočejo imeti uspeh le z najenostavnejšimi, zlagano-solzavimi prigodami, katere v svojem bistvu, kljub temu da so običajno povešene z belimi krilci preproste nedolžnosti, niso nič drugega kot podtalno klicanje vseh mesenih strasti odnosno cmokavzarsko gorjanskih nagnenj. Tovrstne knjige vplivajo škodljivo posebno na duše dorasčajoče mladine, ki po njih zori v nekako lažljivo neresničnost gledanja na svet ob enem z razgibanim poželenjem pohote. In v drugo prikazujejo zločin kot junaštvo in delajo zločinca za posnemanja vrednega veljaka.

Knjižnici je namen, da sortira izdane knjige po njih vsebini in si nabavlja le teke, ki vsaj kvarno ne morejo vplivati, ako že nimajo moralno-etičnih uspehov. Dobra knjiga dviga, slaba potisne v blato. Zato se mora vsaka knjižnica truditi, da da čim več dobrih knjig ljudem v branje. Kdor bo v knjižnici mogel dobiti za mal denar knjigo (to bo gotovo dobra knjiga), ne pojde in si ne kupi drage, slabe knjige.

In v tretje mora nuditi knjižnica najširšim slojem knjige, iz katerih se morejo sami izobraževati, potem ko so zapustili svoje šole, v splošnih strokah, ki jih zanimajo. Tu pomaga knjižnici prosvetno delovanje v društvih potom predavanj, v katerih se daje ljudem поблиžje spoznati iz knjig, ki jim jih nudi knjižnica.

Iz tega sledi, da mora imeti torej vsako prosvetno društvo knjižnico, ker:

1. Ljudje potrebujejo in hočejo čtivo, a si ga sami ne morejo nabaviti;

2. S smotreno izbiro ponujenih knjig dvigajo knjižnice moralno-etično višino v ljudstvu;

3. Pospešujejo prosvetljenost in s tem kulturno in gospodarsko sposobnost in odpornost naroda proti slabim vplivom in položajem.

Ker pa je knjižnica, katera naj zado-
stuje prej navedenim nalogam, nemo-
goča brez stalnih dohodkov, ki jo edini
usposobljujejo, da more vršiti vse feko-
če nabave, je potrebno, da se vsaki knjiž-
nici preskrbe viri, iz katerih dobiva svo-
ja sredstva:

I. Vsa društva se morajo zavedati
svoje naloge, katero vrše s tem, da vzdr-
žujejo knjižnico. Svojim članom morajo
pojasniti veliki njen pomen in verujem,
da bodo v tem slučaju povsod člani pri-
pravljeni, da vplačajo k letni društveni
članarini še nizek pribitek za knjižnični
sklad. Ta vsota gotovo ne bo visoka, a
vendar so tudi najmanjše vsote dobro-
došle in v malem koristijo. Večina dru-
štev pobira letne članarine po 5 odnos-
no 10 Din. K tej članarini naj bi dru-
štva pristavila še 2 do 3 Din pribitka,
ki bi se ves knjižil v knjižnično dobro.
V nikakem slučaju ne bi mogla biti to
visoka vsota vendar bi s svojo stalnost-
jo krepila podlago za proračune nabavk.

II. Umljivo je, da se mora knjižnica
v prvi vrsti kriti z lastnimi sredstvi, ki
si jih pridobi z izposojanjem knjig. To-
vrstne možnosti so: a) Vpisnina, katero
vplača vsak član pri vstopu v knjižnico.
Tu bi se moglo postaviti dvoje različnih
stavkov: Člani društva naj plačajo le
manjši znesek, s katerim so v glavnem
kriti edino nabavni stroški za tiskovine,
ki so potrebne za vsakega priglašene-
ga naročnika. Ljudje pa, ki sicer niso včla-
njeni v društvo, vendar pa si žele dobre-
ga štiva, naj vplačajo z zvišano vpisni-
no gotovo vsoto, katera naj bi izenačila
njihovo dajatev s prispevkom članov,
katerega plačujejo z letno članarino.
Pravo in koristno je to, ker imajo od-
jemalci-nečlani z vporabo knjižnice to-
likšne koristi, da iste odtehtajo njihovo
vplačilo.

b) Največ pridobi knjižnica z izpo-
sojevalnino. To je vsota, katero plača
odjemalec za knjigo in za gotovo dobo,
v kateri knjigo vporablja. Izposojeval-
nina se jemlje iz tega razloga: Knjiga
se z izposojanjem obrabi in sčasoma
uniči, zato je potrebno in pravično, da
da odjemalec za z vporabo povzročeno
škodo gotovo odškodnino, ki znaša po

proračunu določen ulomek knjigine vrednosti. To je potrebno, ker knjižnici mora biti povrnjena vsota, ki jo je v knjigi naložila, da si z njo nabavi novo knjigo. Razen tega pa je dobro tudi za to, ker se skuša s tem dobiti pri izposojevalninah presežek, nekakšne obresti. To radi tega, da se s tem krijejo naravni stroški za knjige, katerih kapital se izplačati ne da. Naši tipi ljudskih knjižnic niso pridobitna podjetja, vendar se morejo širiti in morejo odjemalcem postopoma več nuditi. Kolikšne naj bodo izposojevalnine, je jako težko določiti, ker zavisi to od splošne premožnosti dotičnega okoliša, v katerem deluje knjižnica, kakor tudi od knjigotržnih cen za knjige. Pri povprečnem tipu slovenskih izdaj, katere prihajajo za naše knjižnice predvsem v poštah, se mi zdi najprimernejša cenitev za sto tiskanih strani 1 Din. Čim večkrat je knjiga izposojena, tem večja je verjetnost, da se bo izplačala, odnosno da bo prinesla dobiček, še preden pomine zanimanje za njo. Tu pa je vse ležče na agilnosti in tudi reklamni sposobnosti knjižničarjevi. Toda nisem si postavil naloge govoriti o nujnih knjižničarjevih zmožnostih.

c) Še na en način si more pridobiti knjižnica manjše ali večje stalne dohodka, to je z uvedbo ustanovnih članov, ki se obvežejo, da bodo letno prispevali večje zneske za knjižnico. Najmanjši bi bil morda 100 Din. Tudi to bi se dalo doseči s posebno požrtvovalno agilnostjo knjižničarja.

III. Razen doslej navedenih dohodkov, ki jih moramo smatrati za redne, pa je nujno, da se pridobe za vsako knjižnico še izredni viri. Da skrbijo zanje, je naloga sledečih činiteljev: Društva, občinske in cerkvene oblasti, ker na njih je, da skrbijo za narodov procvit.

Društvo more dati knjižnici novih dohodkov stem, da oddaja gotov odstotek čistega dobička, ki ga ima iz svojih prireditev, in nadalje, da prireja propagandna predavanja, pri katerih se pobirajo prostovoljni prispevki, ako niso stalne vstopnine v dotičnem kraju sploh v navadi. Če pa je tako, potem pa se

pobira celotna vstopnina v edino knjižnično korist.

Od občinskih oblasti pričakujem brez nadaljnjega toliko umevanja in volje, da bodo dovolili pri vsakoletnem občinskem proračunu gotovo, svojim sredstvom primerno vsoto za ustanavljanje odnosno za pospeševanje že obstoječih knjižnic zaradi njihovega kulturnega delovanja.

Isto velja tudi za cerkvene oblasti, katerim bi se drznil predlagati, da vršijo ob gotovih spominskih dneh (morda za sv. Cirila in Metoda ter sv. Mohorja in Fortunata) cerkvene zbirke za knjižnico, potem ko so opozorili z lece vernike na važnost in potrebnost obstoja in delovanja dobrih knjižnic.

Kjer so razmere povoljne, ne bi škodilo, ako bi se vršile tudi zbirke z nabiralnimi polami od hiše do hiše, kajti niti najmanjših možnosti se ne sme izključevati. Veliko majhnih dohodkov more znesti skupno čedno vsoto, ki more biti knjižnici v velik prid.

Če še enkrat povzamem in v kratko zajamem, kar sem doslej na široko izvajal, predlagam vsem društvom sledeče, da uredijo za povečanje svojih knjižnic:

1. Naj določijo stalni pribitek k članarini za knjižnico;

2. Naj ji odmerijo gotovo soudeležbo na čistem dobičku društvenih prireditev. (Menim, da je bolj zdravo in koristno, da se zbirajo vsote za izpopolnitev knjižnic, kakor pa da bi si društva nabavljala za drag denar zastave in slično, kar je menda hudo lepo in kaže tudi delavnost, vendar pa kakega koristnega namena uspeha nima.);

3. Naj ji pridobivajo ustanovne članke.

Knjižnica sama si mora pridobivati večjih virov s smotreno urejeno vpisalnico in izposojevalnino. Vsak knjižničar mora z vsemi zmožnostmi skrbeti zato, da povzdigne obisk knjižnice na sploh mogočo višino. Zato naj se poslužuje predavanj, reklamnih slik in prav posebno osebne agitacije in prigovarjanja tako k vstopu v knjižnico, kot tudi vsem abonentom, da si izposojajo v čim večji

meri štivo. Če bodo ljudje brali, ne bodo imeli časa, da bi ga izgubljali za razne nepotrebne in škodljive razvade. Poleg tega pa jih bo dobra knjiga blažila,

Radio poleti

Pisec teh vrstic je pred dobrim letom vprašal kmetskega fanta, kaj ga je napotilo, da si je nabavil radio. Fant je odgovoril: »Veš, pri vojakihi sem se naučil srbohrvaščine, pa je ne bi rad pozabil. Po radiu poslušam srbohrvaške tečaje!« Fant je s tem povedal staro skrivnost, ki velja tudi za knjige, za časopise, za razstave in podobno, sedaj pa tudi za radio, namreč da najde vsakdo nekaj zanimivega pri vsej pestrosti, ki mu jo nudi ta ali ona stvar. Vsak si more poljubno izbrati in uživati ono, kar mu je najbolj všeč in kar ga ravno zanima. Program ljubljanskega radia je tako obsežen in tako pester, da najde pripadnik prav vsakega stanu kaj zanimivega v njem. Seveda je dosti tudi takega programa, ki je prijeten in zanimiv prav za vse in ne samo za gotov stan, na primer godba. Naš največji stan pa je kmetski in če že govorimo o radiu, moramo reči, da si je med našim kmetskim stanom pridobil ljubljanski radio dosti vnetih prijateljev in naročnikov. Res je, da soračmen z drugimi stanovi na primer z uradniki, kmetje še vedno niso v tisti smeri in po odstotkih naročniki radia, kakor bi bili lahko, oziroma, kakor bi si človek želel. Med 7500 naročniki, kakor jih ima radio, pa je že prav lepo število kmetov.

Škodljiva pa je misel, da je radio za kmeta le pozimi. Kdor tako misli ali govori, se moti, ker meni, da je radio namenjen le zabavi. Da, tudi zabavi, toda ne izključno samo njej. Pozimi ima res kmetski človek malo več časa, zlasti zvečer, pa rad posluša radio; poleti pa je kmet preobložen z delom. Ali radio ni samo zabava, temveč je tudi potreba. Prav poleti pa

dvigala njih srčno kulturo in na vse zadnje še morda pomagala, da si bodo uredili smoternejše in udobnejše življenje. B. P.

kmet radio res potrebuje. Spomnimo se le na vremenske napovedi, radio jih da dvakrat na dan. Kakšne važnosti je za kmeta in njegovo delo, zlasti ob žetvi in košnji, to si moremo le misliti. Dalje časovna napoved — nihče ne ve to bolj ceniti, kakor kmet, zlasti če ne živi v posebno prometnih krajih. Tudi poleti, zlasti poleti, kmet rad zve kakšne novice, posebno še, ker največkrat ne utegne prebrati časopisa. Radio mu je zato dvakrat dobrodošel, ker ga rešuje iz njegove odrezanosti in ostalega sveta. Radio ima dalje vse polno raznih strokovnih predavanj, ki so važna prav sedaj, ko kmetsko delo najbolj zaposluje kmeta.

Zdaj ima predavanje o živinoreji, zdaj zopet o vrtnarstvu, o mlekarstvu, o vinogradništvu, zdaj o čebelarstvu. Koliko je vse to vredno! In koliko je zopet vredno to, da radio stalno poroča o tržnih cenah, o kurzi na borzi, o cenah posameznih proizvodov itd. Tudi kmet, zlasti kmet mora zasledovati vse to, saj živimo vendar v časih, ko se n. pr. cena prašičem temeljito spremeni v enem samem tednu. Potreba je torej, ki ukazuje, da kmet poleti ne sme odpovedati radia ter ga mora še bolj zvesto poslušati, kakor pozimi. Sicer pa, kje je zapisano, da si kmet ne sme poleti, ko največ dela, privoščiti tudi malo zabave. In kje dobimo bolj neškodljivo, bolj poceni, pa tudi bolj prijetno zabavo, kakor poslušati radio. Pol ure zvečer po nurnem delu si sme vendar tudi kmet privoščiti malo koncertne godbe, ki je drugače ne bi imel, ako ne bi imel radia. In kaj je lepšega, kakor v nedeljo popoldne, ko tudi kmet počiva, sedeti kje na vrtu in poslušati radio.

In še en razlog je, ki pa je najvažnejši, da mora imeti kmet radio tudi poleti. Vsak stan se čimdalje bolj organizira in vsak stan čimdalje bolj zahteva svoj delež od splošne kulture. Ali naj pri uživanju kulturnih dobrin kmet izostane? Tudi do kulturnih dobrin in pridobitev do umetnosti, do resnice in do znanosti ima kmet prav tako pravico. Minuli so časi, ko so bili posamezni stanovi ločeni med sabo, tudi po tem kakšen delež imajo pri uživanju kulturnih dobrin. Do teh je imela prej dejansko pravico le gospoda, ali sedaj se to hitro spreminja. Kmet že zdavnaj ne velja več za stan, ki je težko dostopen za kulturo. Morda je to popreje res bil, toda po kriv-

di tistih, ki mu kulture niso dali. Danes pa mora biti kmet neprestano in ne samo gotove mesece v letu v zvezi z vsem kulturnim in javnim življenjem svojega naroda. Neprestano mora biti poučen, kaj se godi okoli njega in kaj se godi po svetu. Radio je prav za prav dobrotnik kmeta, ker ga je znatno rešil iz precejšnje osamljenosti, v kateri je popreje živel. Kakor ima kmet pravico do časopisa, do lepe knjige, tako ima tudi pravico do radia. Čemu torej predsodek, da radio za kmeta poleti ni? Povedali smo dovolj razlogov, da je ta predsodek, neutemeljen. Zato glej, da se ne ravnaš po njem!

Dva znamenita jubileja

Letošnje leto obhajamo Slovenci jubileja dveh mož, ki jih pozna gotovo prav sleherni naš kmet in izobraženec, otrok in starček. Meseca marca je namreč minilo petdeset let, odkar je umrl naš najbolj znani in priljubljeni ljudski pripovednik — Josip Jurčič, a dne 28. septembra bo minilo sto let, odkar je bil rojen veliki naš pesnik, pisatelj, jezikoslovec in politik — Fran Levstik.

Levstik je rodil Jurčiča, tako pravijo slovstveni zgodovinarji. Delovanje Levstikovo spada namreč v sredino prejšnjega stoletja, to je v dobo, ko smo se začeli narodno prebujati, d bivati prve narodne in politične pravice in polagati temelje svoj lastni narodni prosveti, ki se je potem v drugi polovici preteklega stoletja tako lepo razvijala in dvignila do današnje višine. Rojen je bil v Dolenjih Retjah pri Vel. Laščah, dovršil je ljubljansko gimnazijo in opravljal nato razne službe v Ljubljani in drugod, dokler ni bil že kot stiri mož imenovan za knjižničarja ljubljanske državne licejske knjižnice. Umrl je leta 1887. in je pokopan pri Sv. Krištofu v Ljubljani.

Od tedaj, ko je zapustil gimnazijo pa do vstopa v državno službo je stal

v sredini vsega tedanjega slovenskega javnega življenja. Izprva je nastopal predvsem s svojimi pesmimi, med katerimi gotovo pozna vsak Slovenec prelepega »Ubežnega kralja«, kot sedemindvajsetletni mladenič pa je napisal tri znamenite spise, ki ostanejo za vedno nekaj mejnika v slovenski kulturni zgodovini. To so »Napake slovenskega pisanja«, kjer je zahteval, naj se knjižni jezik nasloni na živo in sočno govorico kmetijskega ljudstva, potem »Popotovanje od Lj. do Čateža«, kjer je dal tedanjim našim isateljem pobudo, da zajemajo snov za svoje spise iz življenja našega kmeta in nazadnje svojega nesmrtnega »Martina Krpana«, kjer je nazorno pokazal, kako je treba pisati, da bo tudi naše kmetско ljudstvo rado bralo knjige in se s tem izobraževalo.

Enako velik je pa tudi pomen Levstika kot politika. Tedaj naši narodni voditelji sami niso prav vedeli kaj hočejo in so v državnem zboru pogosto glasovali za poroke, ki so nas potem teple desetletja. Tudi je bila vsa tedaj naša politika strahopetna in smo največkrat le kimali kakor »godli« i nemški plemenitaši. Levstik je tako politiko naših voditeljev ostro napadal in si s tem nakopal njih sovraštvo, a če-

prav je zato večkrat hudo stradal, se ni uklonil. Ni pa samo kritiziral, temveč tudi kazal, kakšna naj ta naša politika bo, namreč: demokratična, neupogljiva, dosledna in odločno slovenska. V tistih časih so po raznih veselicah radi govorili navdušene narodne govore, toda Levstik je dejal, da so taki govori prazne čenče, temveč za ljudstvo je treba predvsem delati.

Ni čudno, če je imel tak jasen, pogumen in odločen mož silen vpliv zlasti na mladino, ki je šla vsa za njim in njegovimi nauki. Eden najznamenitejših izmed te mladine je bil — Josip Jurčič.

Jurčič je bil rojen l. 1844. pod slamnato streho na Muljavi pri Stični v Dolenjskem. Končal je ljubljansko gimnazijo, skušal potem dovršiti tudi vseučiliške nauke na Dunaju, a zaradi prevelikega pomanjkanja jih je prekinil in se posvetil časnikarstvu ter je bil potem do svoje smrti l. 1881. urednik v Ljubljani. Že kot dijak je napisal celo vrsto znamenitih povesti in romanov, ki jih pozna danes vsak naš človek, kakor n. pr. »Deseti brat«, »Jurij Kozjak — slovenski janičar«, »Domen«, »Sosedov sin« itd. V svojih neštetih povestih je tako živo, kakor nihče pred njim in še redki za njim, risal življenje našega kmetijskega ljudstva, zato tudi ni čudno,

če se je tako priljubil našemu ljudstvu, kakor le redko kak drugi pisatelj. Ko je izšel n. pr. »Jurij Kozjak«, je krški župnik tri nedelje po vrsti v cerkvi pridigal o njem.

Letos, ko obhajamo jubilej teh dveh znamenitih mož, je gotovo dobro in potrebno, da obudimo med najširšimi plastmi našega ljudstva spomin nanja in da se zlasti mlajši rod, ki ju začenja že pozabljati, seznanj z njiju deli, saj ostanejo ta za večne čase eden najdragocenejših zakladov našega naroda. Tisti narod pa, ki nehvaležno pozablja na svoje velike može, kaže, da jih ni bil vreden. Doseči to tudi ni težko, saj je n. pr. naša Jugoslov. knjigarna izdala zbrane spise J. Jurčiča, kjer jih je dobiti za mal denar, a Levstikove zbrane spise je začela pravkar izdajati in je III. zvezek že dobiti. Spise obeh bi lahko imele imovitejše hiše vse doma, iz ostalih hiš bi si jih morali pa izposoditi v domači društveni knjižnici, saj je dolžnost knjižničarjev, da letos še prav posebno opozarjajo in priporočajo te knjige vsem svojim obiskovalcem. Tudi bi kazalo, da posvete društva jeseni spomin obeh mož še poseben prosvetni večer s primernim predavanjem, deklamacijami, petjem itd.

Slava spominu Jurčiča in Levstika!

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

Prosvetni dan v Novem mestu. Dolenjska metropola Novo mesto je dobilo svoj prosvetni dom. V nedeljo 2. avgusta bo ta dom slovesno blagoslovljen in izročen svojemu namenu. Ta dom bo doslej žarišče katoliške prosvete za vse župnije, ki leže ob Krki in vzhodju Gorjancev. Že zunanje lice stavbe priča o njenem namenu. Ko vstopiš v širono dvorano in zagledaš pred sabo krasen društven oder, obstrmiš. Vsa društva prosvetna in izobraževalna, vsi fantovski krožki, vsi dekliski odseki in dekliske zveze naj pošljejo svoje najboljše moči na ta prosvetni dan. Mladina tebi je posvečen predvsem ta praznik prosvete!

Spored prosvetnega dneva obsega sledeče točke:

1. Otvoritev prosvetnega dne ob 8. uri zjutraj v dvorani prosvetnega doma na Florijanovem trgu.

2. Katoliška akcija in mladina (govori dr. Basaj).

3. Kmetki fant in rodna gruda (govori dr. Vatovec).

4. Ob 11. uri sv. maša s cerkvenim govorom prezvišenega škofa dr. Gregorja Rožmana v kapitelski cerkvi.

5. Ob 11. uri in pol na prostoru pred Prosvetnim domom slovesna otvoritev prosvetnega tabora. Nato blagoslovitev doma, med blagoslovitvijo poje pevski zbor društva »Gorjanci« pesem: »Ako Gospod ne zida hiše«!

6. Slavnostni govor: Katoliška prosveta, govori dr. Karl Capuder.

7. 40. letnica Rerum novarum, govori Franc Kremžar.

8. Povsod Boga, poje zbor »Gorjanci«.
Društva, ki spadajo pod novomeško, trebanjsko, leskovoško in semiško dekanijo, so obvezana, udeležiti se prosvetnega dne, ki je za letošnjo leto določen kot edina prosvetna manifestacija naše Dolenjske. Zato člani in članice v nedeljo vsi v Novo mesto!

Socialni dan. Prosvetna in izobraževalna društva niso le pionirji katoliške prosvete, temveč tudi pospeševalci katoliškega socialnega gibanja. Doba v kateri živimo nas nujno sili, da se udeležujemo tudi tega socialnega pokreta. Blagodejni vpliv papeževe okrožnice Rerum novarum je zlasti letos, ob 40. letnici, pokazal lepe uspehe. Delavski stan vidi v tej okrožnici, kakor tudi v okrožnici Quadragesimo anno smernice, kako naj usmeri svoje delovanje, da bo dosegel vse pravice, ki mu po pravici grede. Delavski stan bo kot stoj v bližnji bodočnosti dosegel ono stanovsko zavesl, ono članovsko čast kakršno uživajo n. pr. obrtni in trgovski stan, le po načelih in potih, ki jih kaže ta dve okrožnici.

Da bi se smernice in nameni teh socialnih okrožnic čim bolj spoznale in prošle ne samo delavski stan, temveč tudi druge stanove, prireja Prosvetna zveza 15. in 16. avgusta Socialne dneve v Grobljah pri Kamniku s sledečim sporedom:

1. 15. avgusta blagoslovitev doma in prosvetni labor.

2. 16. avgusta socialni

1. Pregled najhujših izrastkov sodobnega socialnega nagnja v Evropi; predava vseuč. prof. A. Ušeničnik.

2. Quadragesimo anno. Enciklika sedanjega sv. Očeta; predava dr. Ahčin.

3. Kako naj se vzgoji naš delavski naraščaj, da uspe katoliški duh tudi v tovarnah in delavnicah; predava dr. A. Kuhar.

4. Kmet in sedanja gospodarska kriza; predava dr. Basaj.

5. Katoliška prosveta v slovenski kmetško delavski prosveti; predava dr. Krek.

Društva, kamniškega okrožja kakor tudi delavska društva iz D. M., v Polju, ljubljanske okolice, društva iz Tržica, Jesenic in Zagorja vabimo, da pošljejo na ta socialni dan svoje voditelje kakor tudi one fante in dekleta iz delavskih vrst, ki so pripravljena delovati na krščansko socialnem polju.

Prosvetni labor v Grobljah pri Domžalah. V bližini majolonišča v Grobljah se je tekom leta dvignila mogočna stavba, ki bo na praznik 15. avgusta krščena na ime Prosvetni dom. S pridnostjo in vztrajnostjo ter ljubeznijo do prave omike so zgradili misijonarji in Prosvetno društvo to pomorno stavbo sredi kamniškega polja. Ob tej slovesni priliki vabi Prosv. zveza vsa Prosv. izobraževalna in delavska društva, dalje vse fantske in dekliške krožke, da se udeležijo slovesne

blagoslojitve z društvenimi zastavami, znaki in v narodnih nošah prosvetnega tabora, ki bo ta dan v Grobljah. Spored je sledeči:

1. Ob 9. uri slovesna sv. maša, katero daruje prežvišeni škof dr. G. Rožman.

2. Ob 10. uri slovesna blagoslopitev Prosvetnega doma.

3. Slavnostni govor dr. M. Natlačen.

4. Povsod Boga, himna.

5. Ob 2. uri slovesne litanije.

6. Ob pol 3. uri koncert Kamniškega pevskega okrožja.

Člani in članice, pokažimo z obilno udeležbo, da se zavedamo tega, kar nas je učila slovenska mati: »Vera in materin jezik vam bodita ključ do prave omike!«

Shod Katoliške akcije! Dne 16. avgusta se bo vršil pri podružnici sv. Roka na Tolstem vrhu pri St. Jerneju velik shod K. A. Kot cerkveni govornik nastopi milostni gospod prošt Karel Cerin iz Novega mesta. Po službi božiji pa nastopi pred cerkvijo kot govornik g. urednik Terseglav iz Ljubljane.

Film in skioptikon

Bodočnost plošče. Ultrafonski koncert je priredil anketo o velikih vprašanjih radia, plošče in zvočnega filma, torej vsega, kar bi mogli imenovati mikrofonsko umetnost. Pri tem se je predvsem ugotovila velika bodočnost gramofonske plošče. Veliki nemški knjigotrdci in založniki že mislijo na široko organiziran ploščni trg, ki bo zavzemal doberšen del tistega, kar danes vrši knjiga. Pričakujejo v kratkem popolen preobrat v gramofonski konstrukciji. Namesto plošče in mehničnega aparata bo stopil filmski trak z radio električnim podajanjem, kot se vrši v zvočnem filmu. Baš v tem je velikanška možnost, da shranjena govorna beseda nadomesti knjigo, ker filmski trak ni vezan na določeno časovno dobo, kakor plošča. Vsekakor se moramo nadejati v najkrajšem času velikih izprememb in presenečenj.

Iz radijskega zvočnika

Skoraj pol milijona naročnikov šteje Avstrija. Točno: koncem oktobra 411.665, koncem novembra 416.750.

Edgar Wallace, znani angleški kriminalni romanopisec je predlagal, naj se preko radia vsak dan vsaj po pol ure poučuje v vseh šolah pravilna izgovarjava materinskega jezika.

Neki ameriški farmer uporablja radio kot strašilo za tiče, ki mu hočejo delati škodo po njegovih nasadih. Namestil je močan zvočnik na vrtu ter ga zvezal z velikim sprejemnim aparatom. Praktični mož zatrjuje, da mu vrabci niso pozabili skoraj nobene češnje!